

1. Účetnictví bank, zásady a principy účtování, struktura účetní osnovy, účetní uzávěrka a závěrka, výroční zpráva a auditorský výrok

Základním právním předpisem upravující vedení účetnictví všech subjektů (nejen bank) je **zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví**. Banky jsou však podnikatelské subjekty se specifickým zaměřením svých činností, jejich účetnictví se liší od účetnictví jiných podnikatelských subjektů. MFČR pro banky stanoví „**účetovou osnovu a postupy účtování pro banky**“. Banky vedou účetnictví s použitím výpočetní techniky.

Banky jsou povinny dodržovat dle zákona o účetnictví tyto **zásady, principy a postupy** vedení účetnictví:

- účtují v systému podvojného účetnictví o stavu a pohybu majetku a jiných aktiv, závazků a jiných pasiv, dále o nákladech a výnosech a o výsledku hospodaření,
- účtují o skutečnostech, které jsou předmětem účetnictví, a to do období, s nímž tyto skutečnosti časově a věcně souvisí,
- považují za účetní období po sobě jdoucích 12 měsíců (hospodářský rok se nemusí shodovat s kalendářním rokem),
- vedou účetnictví ode dne svého vzniku až do dne svého zániku,
- jsou povinny vést účetnictví za účetní jednotku jako celek,
- účtují v peněžních jednotkách české měny, v určitých případech zároveň v jednotkách cizí měny.

Při vedení účetnictví **musí banky dodržovat** (stejně jako jiné účetní jednotky):

- směrnou účetovou osnovu,
- uspořádání a označování položek účetní závěrky a konsolidované účetní závěrky a obsahové vymezení těchto závěrek,
- účetní metody – např. okamžik uskutečnění účetního případu, zákaz vzájemného zúčtování (kompenzace), způsoby oceňování, použití cizích měn a kursové rozdíly, postupy tvorby a použití opravných položek, postup odpisování, postup tvorby a použití rezerv, inventarizační rozdíly, vytváření syntetických a analytických účtů, metody konsolidace účetní závěrky.

Účetnictví plní především funkci informační, poté registrační (vede soustavné zápisy o podnikových jevech), důkazní (dává důkazní prostředky při sporech), daňovou (poskytuje základ pro vyměření daní), řídicí (podklady pro řízení banky).

Banky provádí **účetní zápisy** (účtují) na základě **účetních dokladů**. Účetní zápisy se zaznamenávají do **účetních knih** – deníku, hlavní knihy, knih analytické evidence, knih podrozvahových účtů.

Účtový rozvrh obsahuje seznam syntetických a analytických účtů. Účty slouží k zachycení účetních případů. Účet má dvě strany – Má dáti, Dal. Rozlišujeme 4 typy účtů – rozvahové, výsledkové, podrozvahové, závěrkové.

Základ účtové osnovy tvoří **účty rozvahové**, jejich konečné zůstatky vcházejí do rozvahy banky. Dělíme je na účty aktivní a pasivní.

Aktivní účty se používají k zachycení stavu a pohybu aktiv (majetku a pohledávek). Účtuje se na nich takto:

- počáteční zůstatky se zachycují na straně Má dáti,
- přírůstky aktiv se účtují na straně Má dáti a úbytky na straně Dal,
- konečný zůstatek = počáteční zůstatek + obrat Má dáti (přírůstky) – obrat Dal (úbytky).

Pasivní účty se používají ke sledování stavu a pohybu pasiv (vlastního kapitálu a závazků). Účtuje se na nich takto:

- počáteční zůstatky se zachycují na straně Dal,
- přírůstky pasiv se účtují na straně Dal, úbytky pasiv na straně Má dáti,
- konečný zůstatek = počáteční zůstatek + obrat Dal (přírůstky) – obrat Má dáti (úbytky).

Výsledkové účty jsou **účty nákladů a výnosů**. Při uzavírání účetních knih se převádí na účet zisku a ztráty. Porovnáním zůstatků nákladových a výnosových účtů se zjistí hospodářský výsledek banky. Přírůstky nákladů se účtují na straně Má dáti, přírůstky výnosů se účtují na stranu Dal. Účty nákladů a výnosů nemají počáteční zůstatky.

Podrozvahové účty jsou účty nevcházející do rozvahy, ale uvádějící se pod rozvahou. **Závěrkové účty** slouží k otevírání a uzavírání účetních knih.

Rozdílně účetnictví vede centrální banka a komerční banky.

Banky vzhledem k jiným podnikatelským subjektům vykonávají množství speciálních finančních činností, vstupují do vztahů s:

- běžnou bankovní klientelou (občané, podniky, státní podniky, komunální orgány),
- ostatními bankami (centrální banka a ostatní komerční banky),
- ostatními subjekty (burza, clearingové centrum).

Směrná účtová osnova se skládá z 10 účtových tříd, každá třída se člení na účtové skupiny, které obsahují jednotlivé syntetické účty. Podle této osnovy účtují jak komerční, tak i centrální banka.

Struktura účtové osnovy:

Účtová třída 0 – Zúčtovací vztahy ČNB (používá jen ČNB)

Centrální banka zde účtuje o měnových pohledávkách a závazcích (za tuzemskými bankami, MMF, zahr. subjekty apod.)

Účtová třída 1 – Pokladní, bankovní a mezibankovní účty

Banka účtuje o:

- pokladní hotovosti, zlatu a jiných pokladních hodnotách,
- vkladech a úvěrech u emisních bank,
- vkladech, úvěrech a ostatních závazcích a pohledávkami za jinými bankami,
- závazcích z cenných papírů a jiných hodnot.

Účtová třída 2 – Účty klientů

Tato třída obsahuje účty klientů – nebankovních subjektů (např. domácnosti, podniky). Účtuje se o vkladech a úvěrech těchto klientů. Vklady klientů představují závazky – pasivní účty, úvěry poskytnuté klientům jsou pohledávkami – aktivní účty.

Obsahuje tyto účtové skupiny:

- standardní úvěry a ostatní pohledávky za klienty – aktivní účty,
- vklady klientů – pasivní účty,
- přijaté úvěry od klientů – pasivní účty,
- klasifikované úvěry a ostatní pohledávky za klienty (v případě snížení jejich hodnoty) – aktivní účty,
- agendy z pověření (pouze ČSOB),

- emitované krátkodobé cenné papíry,
- účelově vázané pohledávky a závazky vůči klientům.

Účtová třída 3 – Cenné papíry, deriváty, ostatní pohledávky a závazky a přechodné účty

Banka zde účtuje o:

- pevných termínových operacích a opcích – aktivně-pasivní charakter,
- pohledávkách a závazcích z inkasa a ze zúčtování,
- peněžních pohybech mezi pobočkami a jednatelstvími,
- různých pohledávkách a závazcích – např. zúčtování s institucemi SP a ZP, zúčt. se zaměstnanci, různí věřitelé a dlužníci,
- cenných papírech k prodeji,
- pohledávkách a závazcích z obchodování s cennými papíry a z emise vlastních cenných papírů,
- cenných papírech k obchodování,
- časovém rozlišení, dohadných položkách.

Účtová třída 4 – Nehmotný, hmotný majetek, účasti, cenné papíry držené do splatnosti a ostatní dlouhodobé finanční investice, zahraniční pobočky a jednatelství

Účtuje se o:

- nehmotném a hmotném majetku banky, zásobách banky,
- účastech banky, cenných papírech držených do splatnosti a ostatních dlouhodobých finančních investicích,
- investičních operacích přes zahraniční pobočky a jednatelství.

Účtová třída 5 – Kapitálové účty, dlouhodobé závazky a závěrkové účty

Účtuje se o:

- vlastním kapitálu (jmění banky) – základní kapitál, hospodářský výsledek,
- rezervách, rezervních fondech,
- dlouhodobých závazcích banky – emitované dlouhodobé CP,
- účtování na závěrkových účtech.

Účtová třída 6 – Náklady

Účtuje se zde o veškerých nákladech banky. Náklady členíme na finanční, provozní a mimořádné.

Účtová třída 7 – Výnosy

Zahrnuje všechny výnosy banky. Výnosy členíme stejně jako náklady na finanční, provozní a mimořádné.

Účtová třída 8 – Vnitrobankovní účetnictví

Účtová třída 9 – Podrozvahové účty

Účtuje se zde podvojně o majetku a závazcích, o kterých se neúčtuje na rozvahových účtech. Jde o budoucí pevné, příp. potenciální a vedlejší pohledávky a závazky.

Podrozvahové účty zahrnují:

- pohledávky a závazky z příslibů úvěrů a půjček,
- pohledávky a závazky ze záruk,
- pohledávky a závazky z akreditivů,
- pohledávky a závazky ze spotových operací,
- pohledávky a závazky z pevných termínových operací,
- pohledávky a závazky z opčních operací,
- pohledávky a závazky ze zástav a závazky z kolaterálu,
- pohledávky a závazky z hodnot v úschově, správě, uložení a z obhospodařovaných hodnot,

- uspořádací a evidenční účty.

Účetní závěrka

Účetní závěrka uzavírá účetní proces příslušného účetního období. Pokud má banka alespoň jednu nebo více dceřiných společností, má povinnost sestavit a zveřejnit konsolidovanou účetní závěrku.

Účetní závěrka má dvě části: - účetní uzávěrku a účetní závěrku.

Účetní uzávěrka – uzavření účetních knih.

Zahrnuje inventarizaci, zaúčtování časového rozlišení, dohadných položek, inventarizačních rozdílů, dodatečných oprav v účetnictví, tvorba opravných položek. Následně pak zjištění obrátů stran MD a DAL syntetických účtů a účtů nákladů a výnosů, zjištění hospodářského výsledku, převedení zůstatků rozvahových účtů na konečný účet rozvahový.

Účetní závěrka (následuje po úč. uzávěrce) – vytvoření rozvahy, výkazu zisků a ztrát a přílohy. Účetní závěrka může zahrnovat i přehled o peněžních tocích nebo přehled o změnách vlastního kapitálu.

Konsolidovaná účetní závěrka

Má-li banka alespoň jednu dceřinou společnost, musí vytvářet konsolidovanou účetní závěrku, kterou se rozumí účetní závěrka ekonomického seskupení účetních jednotek, která slučuje stav majetku a závazků a dosažené hospodářské výsledky mateřské společnosti s její podílovou účastí v dceřiných společnostech, ve kterých má rozhodující nebo podstatný vliv.

Konsolidace může být provedena metodou:

- přímé konsolidace – konsolidace všech subjektů najednou, bez sestavení konsolidovaných účetních závěrek za dílčí konsolidované celky,
- nepřímé konsolidace – konsolidace po jednotlivých úrovních.

Konsolidovaná účetní závěrka je ověřována auditorem, protože musí podat věrný a poctivý obraz o stavu aktiv a pasiv, finanční situaci a hospodářském výsledku konsolidačního celku.

Banky rovněž musí zveřejňovat výroční zprávu – zveřejnění údajů z konsolidované účetní závěrky.